

Z tvůrčí dílny našich zahraničních přátel

Blok příspěvků přeložil a k tisku připravil J. Maňák

Jan Amos Komenský o významu pravidel chování v procesu výchovy

Ginka Dimitrovová

Jan Amos Komenský přisuzoval neobyčejně velký význam výchově morálních vlastností u dětí při styku s ostatními lidmi. Podle názorů Komenského člověk nemůže získat vzdělání bez výchovy, tj. oba tyto procesy musí probíhat v jednotě. Komenský upozorňoval na to, že styk s okolím obsahuje v sobě sice skrytou, avšak zvlášť působivou sílu, která výchovně působí na lidskou osobnost.

Komenský oceňoval kulturu chování jako důležitou část obecné kultury člověka. Radil všem, kdož se setkávají s kulturními lidmi, aby pozorovali jejich jednání a pohyby, řeč i mlčení, oči, postavu, chůzi atd. a aby pociťovali radost ze styku s těmito lidmi. Vysoko též oceňoval mravní normy jako zákony lidského chování. Vyzýval, aby se u všech dětí bez výjimky pěstovaly základní ctnosti jako moudrost, uměřenost, odvaha a spravedlnost.

Na osobnostní vlastnosti a jednání mají velký vliv lidé, s nimiž se dítě stýká. Komenský si to plně uvědomoval, protože považoval za základní výchovné faktory rodiče, vychovatele a učitele. Aby výchova probíhala úspěšně, je nezbytné, aby děti a mladí lidé viděli a prožívali příklady správného chování, dobrých vzájemných vztahů, projevy morálních a občanských ctností. Výchova správného chování prostřednictvím napodobení vzorového pedagogického chování musí začít od nejranějšího dětství, a to nepřetržitě a soustavně. Podle Komenského učitelé malých dětí by měli být zkušenější než jiní učitelé, měli by být moudří, přátelští a pracovití, aby je děti mohly napodobovat.

J. A. Komenský velmi zdůrazňoval princip shody s přírodou; učitelům doporučoval, aby se k dětem chovali nejen s pochopením a láskou, ale aby děti také dobře poznali a respektovali jejich individuální zvláštnosti a schopnosti. Je třeba, aby nejen od dětí požadovali plnění úkolů, ale aby je také pozitivně stimulovali, umožňovali jim prožívat radost a vytvářeli pro ně příznivou atmosféru. Školy by měly být opravdovými dílnami lidskosti, ve-

řejnými laboratořemi, v nichž se žáci připravují k současnému i budoucímu životu.

Didaktika — hlavní směr v současné profesionální přípravě učitelů

Peter Petrov

V posledních letech chápe stále více autorů didaktiku jako vědu o vyučování nebo jako vědu o vzdělávání a vyučování. Didaktika se zabývá podstatou a zvláštnostmi vyučování ve všeobecně vzdělávací škole. Na rozdíl od ostatních věd, které také zkoumají vyučování, je didaktika jediná, která sleduje vyučování jako jednotný jev a dokonce jako relativně samostatný systém. Didaktika se nemůže rozvíjet nezávisle na pedagogice, avšak didaktické závěry představují zvláštní kategorie pedagogických poznatků. Struktura a obsah didaktiky se stále mění, přesto lze strukturu didaktické problematiky shrnout takto:

1. Didaktická propedeutika zahrnuje otázky vědeckého statusu didaktiky, jejího předmětu, aktuálních funkcí a úloh, dále etapy jejího rozvoje, její teoreticko-metodologické základy, její vědecké instrumentarium, pojmově terminologický aparát atd.
2. Teleologická (teleonomická) didaktika se zabývá otázkami, které jsou spojeny se sociálními požadavky na přípravu a rozvoj dorůstající generace, cíli a úlohami výuky a vzdělávání atd.
3. Objektová didaktika (ontodidaktika) vytyčuje teoretické základy vzdělávacího a vyučovacího obsahu, základní koncepce pro výběr vyučovacího obsahu, vypracovává principy strukturování základních státních dokumentů: učebního plánu, učebních osnov, učebnic aj,
4. Subjektová didaktika sleduje činnost žáků (učení), činnost učitelů (vyučování), tj. hlavní subjekty výuky jako binární jev.
5. Subjekt-objektová didaktika (komunikativní, perceptivní, interaktivní) objasňuje podstatu a zvláštnosti výuky jako komunikačního procesu, jako procesu vzájemného dorozumívání, spolupráce mezi učitelem a žákem, analyzuje strukturu výuky jako celostního jevu.
6. Normativní didaktika se zabývá otázkami zákonitostí a principů výuky, jejichž pomocí je zajišťována vyšší účinnost výchovy, vzdělávání a vývoje žáků.